

Таким чином, особливостями реалізації функції обвинувачення у кримінальному провадженні *in absentia* є: специфіка характерна лише для процесуального (функціонального) змісту функції обвинувачення; фактичний склад, який тягне за собою виникнення функції обвинувачення (повідомлення про підозру, ухвала слідчого судді про здійснення спеціального досудового розслідування, ухвала суду про здійснення спеціального судового провадження); обмеженість пізнавальних можливостей сторони обвинувачення щодо всебічного та повного дослідження обставин кримінального провадження, виявлення як тих обставин, що викривають, так і тих, що виправдовують підозрюваного, обвинуваченого, а також обставин, що пом'якшують чи обтяжують його покарання; специфічний порядок інформування сторони захисту для забезпечення законності кримінального провадження.

Література

1. Перепелиця С. І. Правова сутність поняття обвинувачення у кримінальному процесі // Науковий вісник Херсонського державного університету. — 2013. — Вип. 6, т. 2. — С. 124–127.
2. Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах від 20 квітня 1959 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_036.
3. Справедливое судебное разбирательство в международном праве : опубли. Бюро ОБСЕ по демократическим институтам и правам человека (БДИПЧ), 2013. — 280 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.osce.org/ru/odhr/100894?download=true>.
4. Водяніков О. Ю. Заочні кримінальні провадження в кримінально-процесуальному праві України: критичний аналіз законопроекту № 4448а в світлі європейських стандартів // Забезпечення єдності судової практики у кримінальних справах в контексті подій 2013–2014 років в Україні : матеріали міжнар. симп. (м. Львів, 24–25 жовт. 2014 р.). — Київ, 2014. — С. 28–35.

Гуртієва Л. М.,

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального процесу,
кандидат юридичних наук, доцент*

АНАЛІЗ ПОЛОЖЕНЬ П. 10 Ч. 1 СТ. 3 КПК УКРАЇНИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Термінологічні словосполучення «кримінальний процес», «кримінальне судочинство», «кримінальне провадження» є синонімами, на що справедливо звертають увагу деякі вчені [1, с. 5; 2, с. 25; 3, с. 29–32; 4, с. 100 та ін.]. Легальне визначення поняття кримінального су-

дочинства було надано у Рішенні Конституційного Суду України від 28.05.2001 р. [5].

Законодавче визначення поняття «кримінальне провадження» закріплено у п. 10 ч. 1 ст. 3 КПК України 2012 р. як «досудове розслідування і судове провадження, процесуальні дії у зв'язку із вчиненням діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність» [6].

Слід звернути увагу на певну неточність законодавчого визначення поняття кримінального провадження, оскільки кримінально-процесуальна діяльність здійснюється не «у зв'язку із вчиненням діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність», а у зв'язку із поданням та отриманням слідчим чи прокурором заяви або повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після виявлення слідчим чи прокурором з іншого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинене або таке, яке готується кримінальне правопорушення або інше суспільне небезпечне діяння.

Іншими словами, по-перше, кримінальне провадження здійснюється у зв'язку із отриманням слідчим, прокурором у законному порядку та із законних джерел інформації про наявність ознак кримінального правопорушення або іншого суспільного небезпечного діяння (мається на увазі суспільне небезпечне діяння, яке вчинено особою, що не є суб'єктом злочину, тобто особою, яка не досягла віку кримінальної відповідальності, або особою, яка вчинила суспільне небезпечне діяння у стані неосудності). Якщо кримінальне правопорушення або інше суспільне небезпечне діяння було вчинено, а слідчий або прокурор не отримали про це інформацію, то і кримінальне провадження не почнеться, не виникає ніяких кримінально-процесуальних відносин.

По-друге, слід звернути увагу, що під час досудового розслідування може бути з'ясовано, що кримінального правопорушення, щодо наявності якого було висловлено припущення (тобто була інформація про його вчинення), не було взагалі і кримінальне провадження може бути закрите, зокрема за: відсутністю події кримінального правопорушення (п. 1 ч. 1 ст. 284 КПК), відсутністю в діянні, щодо якого здійснювалось провадження, складу кримінального правопорушення (п. 2 ч. 1 ст. 284 КПК). Про те, що мало місце кримінальне правопорушення, вчинене певною особою, можна буде стверджувати тільки після набрання чинності відповідним рішенням суду.

Отже, кримінальне провадження починається у зв'язку із отриманням слідчим або прокурором у законному порядку з передбачених законом джерел інформації про імовірність вчиненого або такого, яке готується, кримінального правопорушення, або іншого суспільного небезпечного діяння.

Інформація про імовірність вчиненого або такого, яке готується, кримінального правопорушення, або іншого суспільного небезпечного діяння

ня повинна бути перевірена на початковому етапі кримінального провадження, що, на жаль, у КПК України 2012 р. врегульовано на недостатньому рівні. Зазначимо, що відповідно до КПК України 1960 р. така перевірка здійснювалась на стадії порушення кримінальної справи, але згідно з чинним кримінальним законодавством даної стадії вже немає, що, з нашої точки зору, є негативним моментом.

Більшість вчених [7, с. 10; 8, с. 116; 9, с. 23; 10, с. 241 та ін.] цілком справедливо вважають, що першою стадією кримінального провадження України є досудове розслідування. Втім, дана точка зору, хоча і домінує, однак не є єдиною. Деякі науковці (В. Т. Нор [11, с. 26], В. М. Трофименко [3, с. 154; 12, с. 267–268]) зазначають, що першою стадією кримінального провадження України є отримання інформації про кримінальне правопорушення та внесення відповідних відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Ситуація наявності різних підходів до трактування початку як кримінального провадження, так і стадії досудового розслідування обумовлена непослідовністю національного кримінального процесуального законодавства.

Так, у п. 5 ч. 1 ст. 3 КПК України закріплено, що «досудове розслідування — стадія кримінального провадження, яка починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань...».

Вважаємо, що таке законодавче визначення моменту початку стадії досудового розслідування є неточним та суперечить положенням інших статей КПК України (зокрема, ч. 1 ст. 214 КПК, ч. 3 ст. 214 КПК, ч. 4 ст. 214 КПК та ін.). (Більш докладно див.: [13]). Уявляється, що доцільно початком кримінального провадження України взагалі, та стадії досудового розслідування зокрема, вбачати отримання слідчим або прокурором у законному порядку та із законних джерел інформації про вчинене або підготовлюване кримінальне правопорушення, або інше суспільно небезпечне діяння. Відповідно до ч. 1 ст. 214 КПК України така інформація може бути отримана зі заяв та повідомлень про вчинене кримінальне правопорушення або виявлена слідчим, прокурором самостійно (ч. 1 ст. 214 КПК).

Крім того, слід підтримати точку зору вчених (Ю. П. Аленіна [14, с. 6–8] та ін.) щодо необхідності закріплення у КПК України переліку законних джерел, з яких слідчий, прокурор може отримати інформацію про вчинене або підготовлюване кримінальне правопорушення, та процесуального порядку отримання та закріплення даної інформації. Уявляється, що даний підхід сприятиме законності початку кримінального провадження та запобігання безпідставному початку досудового розслідування.

Також звернемо увагу, що у ч. 1 ст. 214 КПК України мова йде про отримання слідчим, прокурором інформації про вчинене криміналь-

не правопорушення. Однак, згідно з національним кримінальним законодавством особа може бути притягнута до кримінальної відповідальності не тільки за вчинений злочин, а також за готування чи замах на його вчинення.

Висновки. На підставі викладеного вважаємо доцільним у п. 5 ч. 1 ст. 3 КПК України закріпити положення про те, що стадія досудового розслідування починається з моменту отримання слідчим, прокурором із законних джерел інформації про вчинене або підготовлюване кримінальне правопорушення, або іншого суспільного небезпечного діяння.

Положення п. 10 ч. 1 ст. 3 КПК України викласти у наступній редакції: «кримінальне провадження — досудове розслідування і судове провадження, процесуальні рішення та дії у зв'язку із отриманням слідчим, прокурором із законних джерел інформації про наявність ознак вчиненого або підготовлюваного кримінального правопорушення, або іншого суспільного небезпечного діяння.

Вважаємо, що даний підхід до визначення моменту початку як кримінального провадження, так і стадії досудового розслідування є більш послідовним та узгодженим з положеннями як кримінального, так і кримінально процесуального законодавства України.

Крім того, уявляється, що даний підхід сприятиме однозначному розумінню практичними робітниками питань щодо: а) початку стадії досудового розслідування; б) правової природи та доказового значення заяви про вчинене кримінальне правопорушення, протоколу затримання уповноваженою службовою особою (ч. 5 ст. 208 КПК), протоколу тимчасового вилучення майна (ч. 3 ст. 168 КПК), які є, з нашої точки зору, джерелом доказів та відносяться до такого виду доказів, як документ.

Література

1. Кримінально-процесуальне право України: підручник / за заг. ред. Ю. П. Аленіна. — Харків: Одиссей, 2009. — 816 с.
2. Трофименко В. М. Співвідношення понять «кримінальне судочинство» та «кримінальне провадження» за КПК України // Актуальні проблеми доказування у кримінальному провадженні: матеріали всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. (Одеса, 27 листоп. 2013 р.) / відп. за вип. Ю. П. Аленін. — Одеса, 2013. — С. 25–29.
3. Трофименко В. М. Теоретичні та правові основи диференціації процесуальної форми у кримінальному судочинстві: монографія / В. М. Трофименко. — Харків: Оберіг, 2016. — 304 с.
4. Гуртієва Л. М. Система стадій кримінального провадження України // Митна справа. — 2015. — № 5. — С. 99–104.
5. Рішення Конституційного Суду України в справі про конституційне подання Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про відповідність Конституції України (конституційності) конституційного подання громадян Будинської Світлани Олександрівни, Ковриги Сергія Володимировича про офіційне тлумачення положення абз. 4 ст. 2483 ЦПК України (справа про конституційність ст. 2483 ЦПК України) від 23.05.2001 р. № 6-рп/2001 // Вісник Конституційного Суду України. — 2001. — № 3.

6. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.rada.gov.ua
7. Кримінальний процесуальний кодекс : наук.-практ. комент. / відп. ред.: С. В. Кивалов, С. М. Міщенко, В. Ю. Захарченко. — Харків : Одиссей, 2013. — 1104 с.
8. Барабаш Т. М. Проблемні питання етапності досудового розслідування в кримінальному провадженні України // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. — 2013. — № 5. — С. 115–119.
9. Кримінальний процес : підручник / Ю. М. Грошевий, В. Я. Тацій, В. П. Пшонка [та ін.] ; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки. — Харків : Право, 2013. — 824 с.
10. Леоненко М. І. Особливості стадійної побудови кримінального провадження за новим Кримінальним процесуальним кодексом України // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия : Юридические науки. — 2013. — Т. 26 (65), № 1. — С. 238–242.
11. Кримінальний процесуальний кодекс : наук.-практ. комент. / за заг. ред. В. Г. Гончаренко, В. Т. Нора, М. Є. Шумила. — Київ : Юстиніан, 2012. — 1224 с.
12. Трофименко В. М. Актуальні питання системи кримінального процесу України // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО. — 2014. — Вип. 25. — С. 265–269.
13. Гуртієва Л. М. Аналіз положень п. 5 ч. 1 ст. 3 КПК України щодо початку стадії досудового розслідування // Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 20 трав. 2016 р.) : у 2 т. / відп. ред. М. В. Афанасьєва. — Одеса, 2016. — Т. 2. — С. 282–284.
14. Аленін Ю. П. Шляхи удосконалення початку досудового розслідування // Шляхи удосконалення кримінального процесуального законодавства : матеріали регіон. круглого столу (19 квіт. 2013 р.) / відп. за вип. Ю. П. Аленін ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». — Одеса, 2013. — С. 6–10.